

Froukje Slofstra

Dankwoord bij de aanvaarding van de Aleida Schot-prijs 2009

Froukje Slofstra (1977) studeerde Russisch en literatuurwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam en verhuisde onmiddellijk daarna, in 2001, naar Parijs. Daar werkte ze twee jaar als vertaler voor een Frans bedrijf en vervolgens als redacteur en vertaler uit het Frans, Duits en Engels voor Nederlandse uitgeverijen. Van 2006 tot 2017 woonde ze in New York; in die jaren kreeg ze twee kinderen en begon ze uit het Russisch te vertalen, onder meer werk van Vasili Grossman (Leven en lot, 2008, Een klein leven, 2014), Isaak Babel (Verhalen, 2013), Lev Tolstoj (Verhalen en novellen, 2015 – samen met Yolanda Bloemen en Marja Wiebes) en Boris Pasternak (Verhalen, 2017). Na een terugkeer naar Parijs in 2017 werkte ze 6 jaar aan het werk van Ivan Toergenjev (Romans, 2021, en Verhalen, 2024). Voor haar vertaling van Leven en lot ontving ze naast de Aleida Schot-prijs 2009 ook de debuutprijs proza 2010 van het Internationale Vertaalcentrum voor Russische Literatuur, en de verhalen van Babel en de romans van Toergenjev werden genomineerd voor de Filter Vertaalprijs. In 2025 verschijnt haar vertaling van De Petrovs in tijden van griep van Aleksej Salnikov.

Dankwoord bij de aanvaarding van de Aleida Schot-prijs 2009

Dames en heren, Ik voel me bijzonder vereerd met de Aleida Schot-prijs 2009 – en ook een beetje ongemakkelijk. Dat laatste in de eerste plaats omdat Vasili Grossman zelf nooit enige erkenning gekregen heeft voor zijn belangrijkste roman. Op 5 januari 1961 ontving hij, na maanden wachten op een reactie van het tijdschrift *Znamja* waarin hij zijn boek hoopte te publiceren, het volgende afgemeten briefje:

Geachte Vasili Semjonovitsj,

Zoals u bekend, heeft de redactieraad van *Znamja* op 19 december 1960 vergaderd over de door u ingestuurde roman *Leven en lot* (u had beloofd deze vergadering bij te wonen, maar bent niet gekomen). Na uitvoerige evaluatie van de roman, is de redactieraad tot de eensgezinde conclusie gekomen dat de roman ongeschikt is voor publicatie op politiek-ideologische gronden. U bent diezelfde dag telefonisch op de hoogte gesteld van die beslissing door V.M. Kozjevnikov. Hij heeft ook de beweegredenen van de redactieraad voor het afwijzen van uw roman toegelicht. Daarnaast heeft V.M. Kozjevnikov u in een onderhoud op 28 december 1960, in aanwezigheid van de redacteur van de proza-afdeling B.E. Galantjor, alle oordelen van de leden van de redactieraad over uw roman uiteengezet. Hij heeft u nogmaals bevestigd dat de redactieraad heeft besloten de roman *Leven en lot* af te wijzen.

In verband met deze beslissing zegt de redactieraad van ons tijdschrift het contract voor de roman *Leven en lot* op. Het door u ontvangen voorschot ter hoogte van 16587 roebel hoeft niet te worden terugbetaald.

V. Katinov,
verantwoordelijk redactiesecretaris van *Znamja*.

Dit is de enige reactie uit literaire kringen op zijn boek die Vasili Grossman ooit heeft gekregen. Een tijdlang hoopte hij dat Aleksandr Solzjenitsyn hem zou komen opzoeken, vertelt de met Grossman bevriende dichter en vertaler Semjon Lipkin in een mooi boek met herinneringen aan hem, maar dat is natuurlijk nooit gebeurd. Toen hij in 1964 stierf, was hij een grotendeels vergeten schrijver.

Ongemakkelijk voel ik me ook omdat vertalen altijd een vorm van verraad is. Hoe meer bewondering je hebt voor een roman, hoe sterker je je bewust bent van het ongeoorloofde van de poging die uit elkaar te trekken en naar eigen inzicht weer op te bouwen. Een vertaler probeert zich hiervoor te verontschuldigen door zich zo onzichtbaar mogelijk te maken. Een goede vertaler is geen virtuoos op zoek naar 'leuke vondsten', maar iemand die bescheiden genoeg is om zijn eigen toon te laten varen in een poging die van iemand anders zo dicht mogelijk te benaderen. Als vertaalster voor een publiek gaan staan klopt naar mijn gevoel dus niet helemaal.

Vertalen is – iedereen kan deze zin zonder nadenken aanvullen – een eenzaam beroep. Dit was de eerste vertaling die ik maakte waarbij ik meteen begreep dat ik het niet alleen af zou kunnen: ik ben geen majoor, geen historica en al helemaal geen natuurkundige. Toch duurde het anderhalf jaar tot ik durfde toegeven dat dit geen proeve van bekwaamheid was, maar een free fight, waarbij alle middelen toegestaan waren. Vanaf dat moment, toen de vertaling al vrijwel af was, maar nog bezaaid stond met sterretjes bij alle passages waar ik twijfels over had, ben ik hulptrouwen gaan verzamelen. Kolonel b.d. Fico van den Dungen heeft me voor ontelbare blunders in de militaire terminologie behoed. Koenraad en Olga Blansaer, Igor Bratus, Marina en Vjatsjeslav Daiman (majoor en violist) zijn bijgesprongen waar mijn kennis van het Russisch tekortschoot. Hilde Pach heeft me geholpen met de Nederlandse spelling van Jiddische woorden in de roman. Ton Zwaan heeft het hele manuscript in een paar weken gelezen en van nauwkeurig historisch commentaar voorzien, en Ingrid Mersel is de meest precieze en geduldige redactrice die ik ken ('persklaarmaker' heb ik altijd een vernederende term gevonden voor mensen die zulk belangrijk en onderbetaald werk doen).

De waardering voor *Leven & lot* geldt natuurlijk in de eerste plaats de Russische roman, en ik ben dankbaar dat ik als beginnend vertaalster de kans kreeg om dit boek te vertalen. Bij het gilde van de merendeels uitstekende Nederlandse vertalers uit het Russisch hoor ik nog niet helemaal, maar ik zal de prijs opvatten als een aansporing om daar verandering in te brengen. Ik wil de jury daarvoor hartelijk bedanken.